Ховдчууд бид Хар ус нуурын Монголог шагшуургаар “наадаад” таван жилийн нvvрийг vзлээ. Уг наадмыг Дэлхийн байгаль хамгаалах сангийн Ховд дахь хотолборийн газраас байгаль орчны чиглэлээр vйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагуудын дунд мос цасны баяр зохион байгуулж эхэлснээс улбаатай гэлцдэг. Энэ жилийн хувьд УИХ-ынгишvvн, УИХ дахьолонхийнбvлгийндаргаД.Эрдэнэбат, УИХ-ынгишvvн, УИХ дахь МАН-ынбvлгийндаргаД.Бямбацогт, НББСШУ-ынбайнгынхорооныдарга, УИХ-ынгишvvнД.Батцогт, ССАЖ-ынсайдЦ.Оюунгэрэл, ХАХНХ-ындэдсайдЭ.Тамир, Байгальорчин, ногоонхогжлийндэдсайдБ.Тулга, ГХЯ-ныдэдсайдД.Ганхуяг, ГИХАЭГ-ындаргаБ.Пvрэвдоржнарыналбаныхvмvvсээсгаднааймагороннутгийнудирдлагууд, нутгийниргэднийлсэн12000 гаруйхvнoролцлоо.

Баруун бvсийн гэх тодотголтой энэ vйл ажиллагаанд БНХАУ-ын ШУОЗО-ы Алтайаймгийнтолоолол,Увсаймгийнудирдлагуудоролцсоныг эс тооцвол бvсийн аймгуудын хэмжээнд болсон гэхэд арай л учир дутагдалтай байв. Бvсийн том арга хэмжээ гэж зарласан зар сурталчилгаанаас ч болсон уу,Ховд аймгийнхний хувьд их л олон хvн цуглаж, ёстой л эх адаг нь мэдэгдэхгvй бужигнаан болж байв. Хэв журам сахиулахаар очсон цагдаа нар нь хvртэл ёстой учир нь олдох юм алга,бvр толгой эргэчихлээ гэцгээж байсан. Хаана юу болоод байгаа нь мэдэгдэхгvй юм гэцгээж гайхсан хvмvvстэй ч олон тааралдаж байв. Уг арга хэмжээнд манай аймгийн 17 сумаас толоолол болсон урлагийн авъяастнууд олон vндэстэн ястны урлаг соёл, зан заншлыг харуулсан vзvvлбэрээрээ vзэгчдийн сонорыг мялаав.

Аймгийн удирдлагууд энэ vеэр ярихдаа 2016 гэхэдХовдод ирэх гадаад дотоодын жуулчдыг 5000 –д хvргэж,ороннутгийнэдийнзасгийнхогжилдбодитойхувьнэмэроруулахголзорилготойгэдгийг онцолж байв. Жуулчлалыг хогжvvлэхийн тулд жил болгон нуурийн мосон дээр ийм

арга хэмжээ зохиож улам оргон дэлгэр хийдэг болгоно гэсэн санаа гэдэг нь ойлгомжтой.Үvнийг сонсоод нэг талаар овлийн аялал жуулчлалыг хогжvvлж, эдийн засгийн сууриа сайжруулах нь сайн хэрэг ч, Хар ус нуурын экосистемийн тэнцвэрт байдалд хэрхэн нолоолохийг бодолцох хэрэгтэй дээ гэсэн бодол торж байв. Монголог шагшуурга арга хэмжээг сурталчилсан зар мэдээллийг харахад эх нутгийнхаа унаган дагшин байгалиар бахархах, байгаль хамгаалах сэдэл санаачлагыг дэмжих гэсэн утгыг агуулсан гэж ойлгогдохоор байсан.Тодруулбал хотолборийн зорилгод “Аймаг орон нутагтаа овлийн аялал жуулчлалыг хогжvvлэх, овлийн спортыг хогжvvлэх, олон vндэстэн ястны ов соёлыг сурталчлах, ард иргэддээ байгаль дэлхийгээ хайрлах, хамгаалах, бахархах сэтгэлгээг толовшvvлэх” гэжээ.

Овлийн спорт болон олон ястны ов соёлыг хогжvvлэх чиглэлийн ажлууд энэ хvрээнд амжилттай хийгдэж байгаа нь харагдсан. Гагцхvv байгаль дэлхийгээ хайрлах, хамгаалах сэтгэлгээг толовшvvлнэ гэсэн утга санаа нь орхигдоод, урвуугаар эргээд байх шиг санагдсаныг бичилгvй орхиж чадаагvйдээ холбогдох нохдоос хvлцэл очье.

Миний бодлоор бол хотолборт тусгагдсан дээрх гурван зорилтоос ард олны язгуур эрх ашигтай холбоотой хамгийн чухал нь байгаль экологийн тухай хэсэг юм. Наад хоёр нь бас л чухал, гэхдээ байгальд сорог нолоололгvйгээр зохион байгуулж хогжvvлэх боломжууд ч бас байгаа. Нуурийн мосон дээр ийнхvv оргон зугаалга, наадам зохион байгуулах явдлыг нэг талаас нь харвал орон нутгаа сурталчлах зэрэгт сайн талтай ч нуурын усанд бохирдолvvсгээгvй гэж vзэх боломжгvй. Урин цаг ирэхээр тэр олон машин тэрэгний дугуй, хvн амьтны холоор дамжиж, буртаглагдсан мос хайлж нуурийн усанд уусан шингэнэ. Оргон зугаалга, наадмын тогсголд байгаль орчны газрын ажилтнууд, нутгийн иргэдтэй хамтран хог хаягдыг нь цэвэрлэсэн ч мосонд шингэсэн буртагийг бvрэн арилгаж чадаагvй нь лав. Тvvнчлэн хvмvvс нуурийн захын шагшуурга руу олон, цооноор орж сонирхох, зугаалах нь нь ч тvгээмэл харагдаж байсан. Жил болгон ийм арга хэмжээ зохиогдож, жилээс жилд улам олон хvн ирдэг болж, хоор хогжоон нэмэгдсээр байна гэж бодоход зугаатай сайхан юм шиг санагдавч, тэр хэмжээгээр жилээс жилд нуурийн мандлын бохирдол зузаарсаар, захынх нь шагшуурга аажим аажмаар гишгэчvvлэн талхлагдсаар, тэмээ малын уралдаан, хvн олны бужигнааны холоор тэр хавийн газрын хорс нь элэгдэж, ургамалын номрог нь нимгэрсээр байх болно гэдгийг тэнд очиж нэг хоёр одор зугаацсан сайд дарга нараас эхлээд торийн албаны улсууд, ялангуяа байгаль орчны мэргэжлийн хvмvvс огт бодож санахгvй байгаа юм болов уу гэж гайхалзана.

. Ховсгол аймагт гэхэд Монгол улсын хэмжээнд хамгийн томоохонд тооцогдох мосний баяр зохион байгуулагддаг ч энэ жил тухайн арга хэмжээг зохиосонгvй. Учир нь гэвэл нэгд мос нимгэн учраас эрсдэл гарахаас болгоомжилсон, хоёрт цас мосний баяр нуурын усыг бохирдуулж эрсдэл дагуулж буйг анзаарсан хэмээн тэндэхийн байгаль орчны мэргэжлийн хvмvvс олон нийтийн байгууллагуудын толоолол тайлбарлаж байна лээ. Бид

ч vнэн голоосоо байгалиа хайрлан хамгаалъя гэж байгаа бол дахин зохион байгуулах хэрэг байна уу?

Одоо энэ бодлоо орхиод “Монголог шагшуурга” баярын зарим сонирхолтой хэсгээс уншигчдад сонирхуулбал наадмыг зорин ирэгсдэд зориулж мосонхотхонбайгуулж, таван хошуу мал, хотон шувуу, хун, аргаль, янгир, ирвэс гэх мэт амьтдыг мосоор хийсэн нь олны анхаарлыг татаж байв. Мос цасны баярын хамгийн эрэлттэй зvйл багачуудын хувьд мосон гулгуур л зав чолоогvй тоглоомын хэсэг болж харагдсан. Наадамд сум бvхэн оорсдийн нэрийн vйлчилгээгээр vйлчилж харагдсан. Тухайлбал,Моринчаргапоркат, фотозургийнvзэсгэлэн, чаргацана, тэшvvрийнпоркат, морьтэмээгээрvйлчлэхvйлчилгээгзохионбайгуулагчдынзvгээснутгийниргэдтэйхамтранvзvлж байлаа.

Наадмынvеэраймгийнаваргашалгаруулахтэшvvрийнтэмцээн, урианхаймосонсурынхарваа, олстаталт, сумобохийнтэмцээн, бvхнийтийнгvйлт, дээлтэйМонгол хvvхэд-2014 тэмцээн, цэнгээнтбvжгийнуралдаан, тэмээнийуралдаан, сайхантэмээтэйхос, тэмээтэйбуухиазэрэгтэмцээнуралдааныгзохионбайгуулжтусбvртшилдгvvдийгшалгаруула хаасгаднанийлбэрдvнгээрбагийнторолдшилдгийншилдгийгшалгаруууллаа. ТэмцээнийнийлбэроноогоорДоргонсумтэргvvлжцом, 1 саятогрогийнэзэнболсонболХовдихсургууль, Нисэхбуудлынхамтолонтустусудааллаа.

"Монгологшагшуурга" моснийбаярынтэмцээнуралдаан дvнгийн мэдээлэл

ХовдОлонулсыннисэхбуудлыннэрэмжитТэшvvрийнаймгийнаваргашалгаруулахтэмцээндэрэгтэй 114, эмэгтэй 26 тамирчинoролцлоо.Үvнд: эрэгтэй 200м, 3000м, эмэгтэй 200м, 2000м зайнуралдаанууд 2 одорявагдажаваргуудаатодрууллаа.

Эрэгтэй 3000 м:

1-р байрТэгшжаргал /Тагнуулынгазар/,

2-р байрРахат /Жаргалантрашаант ХХК/,

3-р байрЭнхтор /Доргон/

Эмэгтэй 2000м

1-р байрБатхишиг /ХИС/,

2-р байрНарангэрэл /1-р сургууль/,

3-р байрОюунмонх /Мянгад/

Эрэгтэй 200м

1-р байр 1-р байрТэгшжаргал /Тагнуулынгазар/,

2-р байрЭнхтор /Доргон/,

3-р байрСэр-Од /ЗХ-ний 123/

Эмэгтэй 200м

1-р байрТогтохсvрэн /Прогресссургууль/

2-р байрБатцэцэг /ХИС/, 3-р байр

Нарангэрэл /1-р сургууль/

Олстаталтынтэмцээнийг ССАЖГ, ХИС-тайхамтранзохионбайгууллаа.Тэмцээнднийт 48 байгууллагын 480 тамирчиноролцсон.

1-р байрОнцгойбайдлынгазар,

2-р байрЗэвсэгтхvчний 123-р анги,

3-р байрХовдИхСургууль

Тэмээнийуралдаан

Тэмээнийуралдаандниийт 80 гаруйтэмээуралдлаа.ЗДТГ, ХовдаймагдахьЖи-Мобайлсалбархамтранивээнтэтгэж, Манхансумзохионбайгуулсан.

МостсумБямбадоржийнхартэмээ

МанхансумЗэрэгголбагАриунбаатарынхохтэмээ

ЗэрэгсумБаатархvvгийнбортэмээ

МанхансумынНямсvрэнгийнхартэмээ

МанхансумынНямсvрэнгийнбортэмээ

“Сайхантэмээтэйхос” Жаргалантсумивээнтэтгэж, Доргонсумзохионбайгууллаа.

1 байрДоргонсумПvрэвсvрэн ,Намжилцэрэн

2 байрМанхансумДэмvvл, Ариунтуяа

3 байрЧандманьсумЭрдэнэбаатар, Тогтохбуян

“Тэмээнийбуухиа” тэмцээн

1 байрМанхансум Х. Алтангэрэлахлагчтайбаг

2 байрЗэрэгсумНямдоржахлагчтайбаг

3 байрДоргонсум С. Нямхvvахлагчтайбаг

“Сумо” бохийнтэмцээнийгаймгийнБоловсролынгазаривээнтэтгэж, эрэгтэй 118, эмэгтэй 78 тамирчиноролцлоо.

Эрэгтэй

1 байр М. Эрдэнэжаргал /ЗХ-ний 123 /

2 байрС.Мухтар /Ховдсум /

3 байр М. Даваадалай /Холбооныгазар/

Эмэгтэй

1 байрОтгонцэцэг /Алтайсум/

2 байрУрнаа /Жаргалантсум/

3 байрНямтуяа /ХГБХХ/

Гvйлтийнтэмцээнийг ССАЖГ, ЭМГ ивээнтэтгэжзохионбайгуулсан.

16 насэмэгтэй 1500м

1-р байрГэрэлмаа /Манхансум/

2-р байрАриунзаяа /Алтайсум/

3-р байрАмарзаяа /Зэрэг/

16 насэрэгтэй 2000м

1-р байрОтгонбаасан /Чандмань/

2-р байрЭрдэнэбилэг /2-р сургууль/

3-р байрУртнасан /Манхан/

Насандхvрэгчидэмэгтэй 2000м

1-р байрОтгонбилэг /Дуут/

2-р байрПvрэвтуяа /ХИС/

3-р байрГэрэлмаа /Манхан/

Насандхvрэгчидэрэгтэй 3000м

1-р байрЭрдэнэ-Очир /ХИС/

2-р байрБуянхишиг /2-р сургууль/

3-р байрАлтангэрэл /ЗХ-ний 123-р анги/

Аймгийнаваргашалгаруулахурианхаймосонсурынхарваа

1-р байрБ.Зулхvv /Баян-Олгий/

2-р байрЦ.Батзориг /ХовдЖаргалант/

3-р байрБ.Баатар /ХовдЖаргалант/

4-р байрО.Эрдэнэбилэг /Баян-Олгий/

5-р байрД.Лхагвасvрэн /ХовдЖаргалант/

Г.Энхжаргал